

Kurgusal Olmayandan Kurgusala: X-Men Red'de Ütopik Dünyaları Tasarlamak

Atakan Karataş¹
Zeynep Tuna Ultav²

Makale Geliş Tarihi: 21.03.2021
Yayıma Kabul Tarihi: 19.10.2022

Özet

Kurgusal mekanların ve kentlerin tasarımları ve özellikle ütopik tasarımlar çizgi romanlarda sık sık işlenmektedir. Bu tasarımlar çizimlerinde çok sayıda bilim kurgu öğeleri bulundurmamakla kalmayıp aynı zamanda ütopyaların gereği olarak toplumsal konulara da yer vermiştir. Ütopyalar barındıran bazı çizgi romanların bir özelliği ise bu kentleri ve mekânları kurgusal olmayan mekânlar ile dengeleyip ayağı yere basan hikâyeler oluşturmaktır. Bu tip hikâyeler ve çizimler bulunduran önemli çizgi roman serilerinden biri ise X-Men Red olmuştur. Bu çalışma, X-Men Red adlı çizgi roman serisinin ütopik mekanlarının tasarımlarını ve bu tasarımların kurgusal olmayan kentler ile nasıl dengelediğini analiz etmektedir. Bu makalede X-Men Red serisinin ütopik mekanları, çıkış noktaları, seri içinde olan önemi ile bu mekanların seride bulunan ve kurgusal olmayan kentler ile olan ilişkileri hem ütopya olgusunun değerlendirilmesi hem de tasarımların tasvirleri ile incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çizgi Roman, Kentsel Mekân, Mimarlık, İç Mekân Tasarımı, Ütopya.

FROM NONFICTIONAL TO FICTIONAL: DESIGNING UTOPIAN WORLDS WITHIN X-MEN RED

Abstract

The designs of fictional spaces and cities, and especially utopian designs, are frequently covered in comics. These designs not only contain plenty of science fiction elements in their drawings, but also include social issues as a requirement of utopias. A feature of some comics that contain utopias is to balance these cities and places with nonfictional spaces, and to create decadent stories. One of the important comic book series with such stories and drawings was X-Men Red. This study analyzes the designs of the utopian spaces of the X-Men Red comic series and how these designs balance with nonfictional cities. In this article, the utopian spaces of the x-men red series, their starting points, their importance in the series, and their relationship with the nonfictional cities in the series are examined with both the evaluation of the phenomenon of utopia and the descriptions of the designs.

Keywords: Comics, Urban Space, Architecture, Interior Design, Utopia.

¹Atakan Karataş, Yaşar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İç Mimarlık Tezli Yüksek Lisans Programı mezunu, E-posta: atakankaratas12@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8227-9567

² Prof. Dr. Zeynep Tuna Ultav, Yaşar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, E-posta: zeynep.tunaultav@yasar.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0478-7333

I. Giriş

Ütopyalar çizgi romanlarda mecranın tarihi boyunca kendini göstermiştir. Ütopyalar için oluşturulan mekân tasarımları çizgi romanlar üzerinde kendini gösterirken hikâyenin akışına uygun bir biçimde çizime aktarılır. Bu hikâyeler gerektiğinde gerçek hayattan mekânlar ve kentler ile ütöpik mekânları bir arada barındırmaktadır. Gerçek dünyadan alınan ve yansıtılan kentler, mekânlar ve objeler ütöpik betimlemeler ve çizimler ile çizgi romanlarda harmanlanır. Bu tip harmanlar, okuyucuya inandırıcı olmanın dışında, ütöpik mekânların hikâye içerisinde kurulmasına yardımcı olmaktadır.

Bu ütopyaları ve harmanları oldukça sık barındıran çizgi roman serilerinden biri, Marvel Comics tarafından basılan olan X-Men olmuştur. Bu çalışma, ütopyaların ve ütöpik mekânların çizgi romanlarda gerçek dünyadan alıntılar ile nasıl gösterildiğini ortaya koymayı amaçlamakta ve bu amaçla X-Men Red örneğini incelemektedir. Çalışma, “Çizgi romanlarda, gerçek hayatta kullanılan mekânların ütöpik mekânlara göre oturtulması mümkün müdür?”, “Sosyo-mekânsal temalara ilişkin ipuçları çizgi romanların ütöpik mekânlarında bulunabilir mi?”, “Çizgi romanlar, ütöpik mekânların incelenmesi açısından etkili bir kaynak olarak sayılabilir mi?” gibi sorulara yanıt ararken aynı zamanda serinin ütöpik kurgusal alanlarını nasıl etkilediğini keşfetmeyi ve son olarak çizgi romanları mekânsal analiz için etkili bir araç olarak meşrulaştırmayı amaçlamaktadır. Serideki mekânları ve temaları incelemek için X-Men Red çizgi romanlarından seçilen konuların araştırılması, çalışmanın kapsamını oluşturur. Ayrıca çalışma, X-Men çizgi romanlarının ve mimari alanlarının tarihini araştıracağından, ütopya olgusu hakkında yapılan inceleme ile X-Men çizgi romanlarında kullanılan mekânlar incelenecektir.

En başında ırkçılık ve dışlanmışlık temaları ile başlayan X-Men, Marvel Comics'in yapıtaşlarından biri haline gelmekle kalmayıp sosyolojik konuları ütöpik mekânlar ile pekiştirmiştir (Darowski, 2011). 1963'te başlayıp günümüze kadar gelen seri, sosyolojik konuları yeni mekânlar, karakterler ve gerçek dünya ile harmanlayıp çizgi romanlara yeni bir ses vermiş, sık değişen yaratıcı ekibi ile mecranın önde gelen serilerinden biri haline gelmiştir (Buccifero, 2016). Tarihte var olan ve hâlâ devam eden dışlanmışlık ve ırkçılık gibi sosyolojik konulardan ilham alan X-Men serisi, bu sorunlara mekânsal olarak da yaklaşmıştır. Bu yaklaşımlar ütöpik mekânları barındırmakla birlikte, bu mekânlar bilim kurgu türü ile iç içe olacak şekilde tasvir edilmiştir. Çizgi romanların içinde bulunan bu mekânlar, ayrımcılığa maruz kalan ve serinin ana karakterleri olan “mutantlar” için birer güvenli bölge oluşturmaktadır (Cruz, 2018). Bu güvenli bölgeler, New York gibi gerçek dünyadan alınan kentlerde veya seri için yaratılan kurgusal bir asteroit kuşağı içerisinde yer alabilmektedir. Seride hikâye

boyunca dışlanan “mutant” ana karakterler, gizlenmek amacıyla insanlardan uzak bir şekilde kendi mekânlarını kurmak için uğraşmışlardır. Bu çerçevedeki temaları işleyen ve tasarımlarıyla öne çıkan X-Men çizgi romanlarından biri 2018 yılında 11 sayılı bir mini-seri olarak yayınlanan X-Men Red olmuştur. Bu 11 sayı, ütopyik mekân tasarımlarının yanı sıra İstanbul, New York gibi kentlerin de tasvirlerini bulundurup okuyucuya ayağı yere basan bir sahne oluşturmuştur. Bu 11 sayı, ütopyik mekân tasarımlarının yanı sıra İstanbul, New York gibi kentlerin de tasvirlerini bulundurup okuyucuya ayağı yere basan bir sahne oluşturmuştur. Konu olarak mutantların dışlanmışlık sonrası topluma kabul edilme çabalarını ele alan X-Men Red, karakterlerin belli bir noktadan diğerine kaçarken kurgusal olmayan kent sahneleri ile Marvel evreni içinde yaratılan ütopyik mekânları tasvir etmektedir. Kent tasvirleri, çizirlerin de karakterler gibi dünyanın çeşitli yerlerinden gelmesi nedeniyle, kültürel çeşitliliği ütopyik mekanlar ile yansıtmaktadır. Yazar ve çizir ekibinin ABD, Türkiye, Brezilya ve İspanya gibi farklı kültürlerden ekip elemanlarından oluşması kurgusal olmayan kentlerin tasvirlerini ve hikâye içinde bulunmasını da etkilemiştir. X-Men Red serisi üzerinden gerçekleştirilecek olan analizler için seride bulunan Atlantis, Wakanda, Xavier Okulu, Searebro, X-Lantis gibi kurgusal kentler seçilerek analiz edilmiş ve kurgusal olmayan kentlerle ilişkileri incelenmiştir.

Makalenin araştırma sorularına cevap verebilmek için X-Men ve çizgi romanın kurgusal mekanları konusunda kapsamlı bir araştırma gerçekleştirilmiş; ütopya ve kurgusal mekân kavramları arasındaki ilişkiyi incelemek için literatür taraması yapılmıştır. Bu çalışmanın verileri, yayınlanmış kitaplar, akademik tezler ve ütopya hakkında çeşitli çizgi romanların yer aldığı yayınlar dâhil olmak üzere çeşitli kaynaklardan toplanmıştır. Çizgi romanları analiz etmenin ana yöntemi, kurgusal mekânların tasvir edildiği çizgi roman panellerinin saptanması ve betimlenmesi ve bu kurgusal mekânların malzeme, mimari üslup, tasarım dili gibi çeşitli nitelikleri ve bunların ütopya kavramıyla olan ilişkilerinin analizi üzerinden kurgulanmıştır. Her panel yer alan kurgusal mekân; malzeme, etki ve hikâyeye temaları gibi özelliklerle anlatılmış ve detaylandırılmıştır. Bu incelemeler ile çizgi romanların edebiyatın çeşitli yaklaşım ve temalarından nasıl etkilendiğini görmek mümkün olmuştur.

2. Ütopya Olgusu

Ütopya; sosyal, dolayısıyla bireysel mutluluk için rasyonel bir sosyal organizasyonun şekli olarak tanımlanmıştır (Rona, 1973). Çizgi romanlarda sıklıkla kullanılan bu fikir, özellikle ayrımcılık dâhil sosyal konuları temsil etmektedir. Çizgi romanlar, ütopya kavramını, toplumun olumlu ve olumsuz eleştirisinin en üst noktası olarak, kendi dünyalarını yaratmak için kullanmışlardır.

Ütopyalar için sosyal konuları işlemek yeni bir kural değildir. Yunan düşünce-

sinden etkilenen ütöpik düşünce gerçek olmayan ve imkânsız olanın tasviri olmuştur (Mumford, 1922). Kelime tanımında bile sosyal temalar bulunduran bu olgu, sadece çizgi romanlar değil birçok mecra tarafından kullanılmıştır. Var olan düzeni değiştirmek ve mükemmel hayat koşulları sunmak gibi amaçlar ütopyaların ana konularındandır. Gerçekliğin ötesine geçerek statükoyu dönüştürmek, ütopyanın temel işlevlerindedir (Mannheim, 1960). Ütopyaların tasarlanırken mantıktan uzak olmaması gerektiği de ayrıca belirtilmiştir. Gelecek planlaması olmayan bir ütopya ve hayal dünyasında yaşayan bir toplumun çökmeye başlaması da Ellul (1976) tarafından anlatılmıştır. Kumar (1991), ütopyanın zamansız ve değişmeyen bir sabit olduğunu, insanın sosyal hayal gücünde bir arketip olarak yer edindiğini belirtmiştir.

Ütopya ayrıca tamamen gelişmiş biçimiyle ütöpik bir anlayış, dikkatlice düşünülmüş bir sanatsal teori veya sanata yönelik tavrı içeren birleşik bir vizyon olarak tanımlanabilir. Ütopyalar aynı zamanda zaman, yer, tarih veya tesadüflerden bağımsız bir mekânda var olduğu düşünülen tamamen gelişmiş bir politik ve sosyal yapı olarak da anlatılmıştır (Rowe, 1976). Levitas (1990) ise ütopyayı daha iyi bir var olma arzusunun ifadesi olarak tanımlamaktadır.

Çizgi romanlarda işlenen ütopyalarda ise diğer mecralardan farklı olmaksızın, sosyal konular, daha iyi bir insan yaşamı, insanlar arası barış ve huzur gibi konular ele alınmıştır. X-Men'in sadece Red serisinde değil, genel olarak bütün serisine yayılan bu barış fikri ile oluşan ütopyalar, çizgi roman mecrasında önemli yerler edinmiştir. Ayrımcılık konularına değinen X-Men serisinde ırklar arası barış üzerinden ilerleyen ütopyalar görmek mümkündür.

3. X-Men

X-Men, Stan Lee ve Jack Kirby tarafından 1963 yılında Marvel Comics ile yayınlanan "The X-Men" in ilk sayısında ortaya çıkmıştır. Başlangıcından bu yana yaklaşık 270 milyon çizgi roman satmıştır². Hikâyeleri ve karakterleri için seri içinde ayrımcılık ve ırkçılık temalarına yer verilmiştir (Cruz, 2018). Serinin çıkış noktası olan 1960'lar, sivil haklar hareketleri açısından önemli bir dönem olarak kabul edilmektedir. X-Men, başlangıçtaki hareketlerden doğrudan etkilenmemiş olsa da, daha sonra bu çizgi roman serisi olaylardan oldukça etkilenmiş ve yaşanan ırkçılığa karşı yapılan mücadelelere paralellik göstermiştir. X-Men serisinde ve çizgi romanlarda genel olarak belirli sosyal temalar veya yansıtılmaya çalışılan sorunlar bulunmaktadır (Shyminsky, 2006). Fantastik Dörtlü, aile hakkında konularla; Batman, kent suçları gibi konularla ve X-Men önyargı meseleleriyle ilgilenmiştir. Mutantların yaratılması, ayrımcılığa uğrayan insanlar için bir metafor olarak düşünülmüştür. Mutant kavramının yorumları, X-Men

2 Internet: Valdez, M. (2015, February 26). "Best Selling Comic Books of All Time", <https://www.insider-monkey.com/blog/best-selling-comic-books-of-all-time-339592/>, adresinden 9 Nisan 2020'de alınmıştır.

serisiyle bağdaşan ırkçılık veya cinsiyetçilik benzetmelerinin bir kısmını ortadan kaldırmış ve bunun yerine farklı olma fikrine daha evrensel bir bakış açısı getirmiştir. Bunu yaparken o konular reddedilmemekte, aksine bu kapsamlı yorumların seriyeye dâhil edilmesini sağlamaktadır (Darowski, 2014). Serinin en önemli sloganlarından biri şu olmuştur: “X-Men onlardan korkan ve onlardan nefret eden bir dünyayı korumak için savaşır” (Darowski, 2014: 47). X-Men serisinin önemli yazarlarından biri olan Chris Claremont, seri ile birçok insanın empati kurabileceğini ve serinin bastırılmış insanların durumları hakkında bir mücadele olduğunu söylemiştir (Lund, 2015).

Kendini sıkça yeni yazar ve çizgiyle yenileyen bu seri, tarihi boyunca çeşitli konulara yer vermiştir. Her ne kadar serinin başlarında neredeyse iptal edilmeye yakın bir duruma gelse de, Chris Claremont ile başlayan yeni X-Men çizgi romanları, seriyeye yeni bir hayat vermiştir. Yazarın en önemli eserlerinden biri olan “God Loves, Man Kills” Marvel çizgi romanlarının sosyal yönü en yoğun olan hikâyelerinden biri olarak yer edinmiştir (Lund, 2015). Serinin en başından itibaren hem çağdaş mimariye hem de klasik dönem mimarisine yer veren X-Men, sayılar ilerledikçe yaratıcı ekip tarafından bilim kurgu ile harmanlanmış ütopyik mekânlara da yer vermiştir. Bu ütopyik mekânlar çoğunlukla mutant karakterler için bir güvenli bölge oluşturmakla kalmayıp aynı zamanda hikâyeye içerisinde yer alan insanlık ile oluşan mekânlara tezatlıklar oluşturmuştur. Hikâyelerde yer alan bu ütopyik mekânları, insanlar tarafından dışlanmış insanların kendi başlarına neler oluşturabileceğini gerçek hayat ile de harmanlayarak anlatmıştır (Lustilla, 2011).

Bu yazıda incelenen X-Men Red adlı mini seri ise, X-Men ruhunda var olan temaları modern zamanlar ile birleştirmesiyle mekânsal analiz için uygun bir malzeme haline gelmiştir. 2018 ve 2019 yılları arasında çıkan bu 11 sayı, mutantlar ve insanlar arasında devam eden çatışmalardan sonra bir barışa imza atmaya çalışan mutant karakterlerin üstüne suç atılmasını konu almaktadır. Bu sayılar aynı zamanda okuyucuya dünyanın farklı yerindeki kentlere hem çizgi karakterlerin gözünden bir perspektif kazandırmakta hem de ütopyik mekânlar ile çizimleri zenginleştirmektedir. Bu 11 sayıda ilerleyen konu ise, 10 yıldan fazla bir süredir ölü sayılmasından sonra yakın zamanda yeniden canlanan bir karakter olan Jean Grey’in, mutant bir ulus yaratmak amacıyla yeni bir ekip kurması ile başlamaktadır. İlk müttefikleri Nightcrawler, Wolverine, Honey Badger, Gentle, Trinary ve Namor olduktan sonra Atlantis’i (seri içinde önemli bir yere sahip olan ütopyik bir ulus) karargâhları olarak kullanmaktadırlar ayrıca çizgi roman içerisinde Jean ve ekibinin Dünya üzerinde çeşitli yerlerde dolaşması ile okuyucuya hem bildikleri kentler hem de yeni görülen ütopyik mekân tasvirleri gösterilmektedir.

İçinde barındırdığı kültürel çeşitlilik, Red serisinin içerisindeki kurgusal olmayan kentlere yer verilmesinde büyük rol oynamıştır. Seri boyunca Türkiye, İtalya ve Hindistan gibi ülkelerden kent tasvirleri görülmüştür. İki Amerikalı tarafından ortaya çıkarılan X-Men serisi, ilk andan itibaren olmasa bile seneler geçtikçe özellikle X-Men Red gibi hikâyelere farklı etnik gruplardan karakterlerin dâhil edilmesiyle çeşitlilik kazanmıştır. Seride 1980'lerden beri var olan etnik çeşitlilik, Nightcrawler'ın Alman bir dindar, Storm'un Afrikalı bir genç kadın ve Wolverine'in Kanadalı bir birey olması gibi durumlarla kendini göstermiştir. X-Men Red serisinde bu çeşitlilik; Tom Taylor, Mahmud Asrar, Rogê Antônio ve Carmen Carnero gibi isimlerin yer aldığı yaratıcı kadroda da devam etmektedir. Tom Taylor, ABD'li bir çizgi roman yazarı, oyun yazarı ve senaristidir³. Mahmud Asrar ise ABD'li ve ABD'li olmayan çizgi romanlar üzerine çalışmalarıyla tanınan bir Avusturya-Pakistan kökenli bir çizgi roman sanatçısı olmuştur⁴. ABD'de yaptığı çalışmalar arasında, Savage Dragon # 124 ve Invincible # 20 için pinuplar ve Mart 2007'de Image Comics'ten çıkan Dynamo 5 yer almaktadır. Asrar'ın X-Men Red serisine dâhil edilmesi ile hikâye içerisinde Dünya üzerinde İstanbul başta olmak üzere çeşitli kent tasvirlerine yer verilmiştir. Serinin Asrar'dan sonraki sayılarında gelen çizimler ise Brezilyalı Rogê Antônio ve İspanyol Carmen Carnero olmuştur.

4. X-Men Red İçindeki Ütopik Mekânların Analizi

Hikâyenin ana karakterlerinin gezdiği ütopik mekânlar, çizgi romanlarda mekân analizi yapmak için verimli kaynaklar oluşturmuştur. Bu mekânlar sadece bilim kurgudan değil aynı zamanda serinin gerektirdiği sosyal konulardan da etkilenmesi ile ütopya kavramının çizgi roman mecrasında incelenmesi adına önemli veriler yaratmıştır. Bu incelenen mekânlar, ana karakterlerin seri içinde gezdiği, mimari tasvirler barındıran paneller arasından seçilmiştir. Bu seçimler, aynı zamanda X-Men serisinde hem daha önce gösterilmiş hem de seride yeni ortaya çıkan mekânları bulundurmaktadır. Bunlar Atlantis, X-Lantis, Searebro, Wakanda, Genosha ve Xavier Okulu olarak seçilmiştir. Bu mekanlar aynı zamanda ütopik mekanların tasviri açısından çizgi romanları önemli bir kaynak olarak göstermektedir.

4.1. Atlantis

Oldukça popüler bir efsane olan Atlantis, çizgi romanlarda da çeşitli karakterler ile kendine yer edinmiştir. Su altında olduğu iddia edilen Atlantis medeniyeti bazı efsanelere göre su altında yaşayabilen yaşam formlarını barındırmaktadır (Fears, 1978). Bu büyük sözde medeniyetin mekân tasvirleri ise tarz açısından

3 Internet: "Tom Taylor", Web: https://en.wikipedia.org/wiki/Tom_Taylor, adresinden 9 Nisan 2020'de alınmıştır.

4 Internet: Asrar, M. (2013). Mahmud Asrar ile yapılan görüşme, 5 Aralık, Web: <https://web.archive.org/web/20131205222823/http://www.copicmarker.com/interview-with-artist-mahmud-asrar-comics-artist> adresinden 30 Ağustos 2020'de alınmıştır.

değişken olsa da zaman zaman klasik Roma mimarisini andırır. Çizgi roman, film veya animasyon gibi mecralarda ise mekân tasarımları filmin yansıtmak istediği tarza göre bilim kurguya da yönelebilir. Atlantis'in Marvel ve özellikle X-Men Red serisi için önemi ise Atlantis kralı Namor karakterinin bir "mutant" olmasıdır. Söz edildiği gibi mutantlar, X-Men serisi içinde oldukça dışlanan ve itilen karakterler olmuştur. Böylesine dışlanmış bir ırktan doğan Namor'un Atlantis kralı olarak seriye yansması da X-Men'in ırkçılık benzetmeleri için önemli bir detay olmuştur.

Görsel 1. Taylor, Asrar, X-Men Red #1 (2018) sayısında yer alan Atlantis mimarisi.

Atlantis, okuyucuya, ilk sayıdan başlayarak ütöpik su altı mimarisi ve organik formlarıyla, sunulmaktadır. Atlantis'in tasvir edildiği karelerde oldukça yüksek kuleler ve üstün teknoloji barındıran binalar görmek mümkündür. Bunlarla beraber mutant kral Namor'un oturduğu tahtın ise geniş kolonlar bulunduran bir odada ve bir çiçek formunda olduğu görülebilir. Mavi tonlar barındıran mimarisi ile öne çıkan medeniyet, ortaya çıktığı sahneden hemen önce gerçek dünyada var olan Türkiye, Pakistan ve Doğu Timor gibi ülkelerden de kareler bulundurmaktadır. Bu kareler, mekân tasvirlerinden çok karakter barından ufak sahneler de olsa, Atlantis'in ütöpik mimarisinin çizgi roman evreni içinde gerçek dünya ile bağdaşmasına yardımcı olmaktadır.

Görsel 2. Taylor, *Asrar, X-Men Red #1* (2018) sayısında yer alan Atlantis'in taht odası.

4.2. X-Lantis

Atlantis, seri içinde ayrıca su altında yıkık binalar da içermekte ve bunlar Kral Namor'un tanımlamalarına göre, "okyanusların yükselip onları bütünüyle yuttuğu ana kadar, dünyanın kontrolünün tamamen kendisinde olduğunu düşünen başka bir kibirli medeniyet" olarak sunulmaktadır (Taylor vd., 2018b: 19). Namor, karakterlere mekânı tanıttıktan sonra, hikâye içerisinde karakterler için bir üs haline gelmektedir. Sualtı akvaryum tünellerine benzer bir hale getirilen bu mekân yine Atlantis'te olduğu gibi yüksek teknoloji barındıran bir yerdir. X-Lantis yüksek oranda metal ve cam ile sarılmış bir tünel olarak tasvir edilmekte olup söz edilen medeniyetleri bu çizimler ile görebilmek de mümkündür.

Görsel 3. Taylor, Asrar, X-Men Red #4 (2018) sayısında görülen yıkık medeniyet.

Görsel 4. Taylor, Asrar, X-Men Red #6 (2018) sayısında gözükten X-Lantis tüneli.

4.3. Searebro

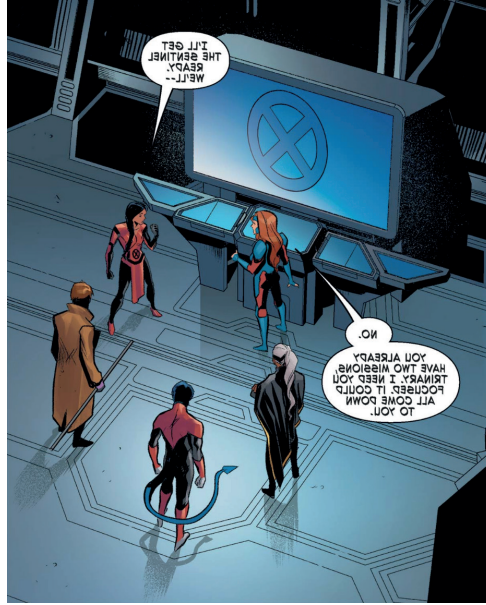
X-Men tarihinin en ikonik cihazlarından biri olan Cerebro, insanları ve özellikle mutantları bulmak için kullanılmıştır. İlk olarak 1964 senesinde The X-Men #7'de ortaya çıkan bu cihaz, X-Men serisi ve uyarlamaları boyunca önemli bir yer edinmiştir. Mekânsal olarak da bir bütün olan ve kendine bir yer edinen bu cihaz dairesel formlara sahip bir odadır. Çeşitli sayılarda daha kompakt bir

şekilde yansıtılmış olup, X-Men Red içinde ise, karakterler Atlantis içinde var olan bir kubbeyi, Namor'un sunduğu teknolojiler ile Cerebro'nun özelliklerine sahip bir mekâna çevirmiştir (Taylor vd., 2018a).

Görsel 5. Taylor, Asrar, X-Men Red #6 (2018) sayısından bir Searebro çizimi.

Mekânın mimarisinde X-Lantis'in kalanında olduğu gibi metal ve camdan oluşan kubbe bir form görmek mümkündür. İç mekânda ise oval formu devam ettiren ve merkezietçi bir yaklaşım barındıran bir tasarım bulunmaktadır; yenilenmiş Cerebro, diğer uygun adıyla Searebro kubbenin merkezinde bulunmaktadır. X-Men Red serisinde bulunan diğer ütopyik mekânlar gibi, X-Lantis ve Searebro da sayılarda kendilerini göstermeden önce Louisiana ve Polonya gibi dünya kentlerini ve ülkelerini okuyucuya ütopyaları inandırıcılığı daha yüksek kurgusal mekânlar haline getirmektedir. Bu tasvirler, böylelikle ütopya tasarımlarında ve anlatılarında tasarımların kurgusal olmayan dünya kentlerinden nasıl ilham aldığını ve daha ayağı yere basan ütopyalar kurulduğunu çizgi romanlarda yansıtmaktadır (Taylor vd., 2018c).

Görsel 6. Taylor, Asrar, X-Men Red #6 (2018) sayısında gözükten Searebro iç mekânı.

4.4. Genosha

Hikâye içinde ve X-Men serisinin bütününde önemli rol oynayan kentlerden biri Genosha adası olmuştur. İlk olarak mutantların köleleştirilmesi ile zenginleşen, ırkı sömüren bir devlet olarak ortaya çıkan ve Afrika kıtası yakınlarında bulunan Genosha adası, sadece X-Men değil, Marvel çizgi romanlarının tarihi için de önemli bir yere sahiptir. 1988 yılında Uncanny X-Men #235 sayısı ile ilk olarak ortaya çıkan bu kurgusal ada, ütopyik bir ülke olarak belirmiştir. Seri ilerledikçe ana karakterlerden biri olan Magneto'nun adayı özgürleştirmesi, adayı teknolojik yenilikler yapan, ütopyik ve güçlü bir mutant ülkesi haline getirmiştir. Bu ülkenin mimari yapıları ise modernizmden ve özellikle brütalizmden örnek alan dev monokrom tasarımlara sahiptir. Üstün teknoloji ile yönetilen bu ülke belli bir noktada saldırıya uğrayıp harabeye dönmüştür.

Görsel 7. Taylor, Asrar, X-Men Red #8 (2018) sayısında gözükten yıkık ve terkedilmiş Genosha manzarası.

X-Men Red içinde ise Genosha bir harabe olmaya devam etmektedir. Gri tonlamalara sahip yüksek kuleler ve adayı çevrelemiş bir şekilde yerleşen yıkık, terk edilmiş binalar serinin önemli savaş noktalarından biri haline gelmektedir. Genosha'da gerçekleşen zihinsel bir savaş sonrası hikâyeye gerçekçilik katan ve popüler mimariler barındıran kent ve yapı tasvirleri verilmiştir. Washington Anıtı ve Kolezyum, bu tasvirlerin arasından en popüler olanlarıdır.

Görsel 8. Taylor, Asrar, X-Men Red #8 (2018) sayısında gözükten Kolezyum ve Washington Anıtı gibi hem dünyanın çeşitli yerlerinden hem de çizgi romanlardan alınan ikonik yapılar.

4.5. Xavier Okulu

Charles Xavier, X-Men serisinin en başından beri hikâyelerde yer alan bir karakter olmuştur. Hem seriye ismini veren hem de bir profesör olarak genç yetiştiren bu karmaşık karakter, aile yadigârı olarak büyük bir konağa sahiptir. Kendi gibi mutantları yetiştirip güçlerini kullanmayı öğretene bu Mutant aktivist, ilk olarak The X-Men # 1'de (1963) görülen bu okulu genç mutantları eğit-

mek ve aynı zamanda dışlanmış olanlara bir yuva hizmeti vermek için kurmuştur. Ortak alanlarında ve cephesinde klasik bir mimariye sahip olan bu konak, bodrumunda eğitim amaçlı kullanılan gizli ve yüksek teknolojik alanlar bulundurmaktadır. Bu alanların iyi bir şekilde gizlenmiş olmasının yanında, bodrum katında oldukça ütopyik tasarımlar görülmektedir. Süper güçlerin eğitimleri ve geliştirilmesi üzerine tasarlanan bu mekanik bodrum, jetler için bir kalkış alanı, spor salonu ve revir gibi önemli yerler içermektedir.

Görsel 9. Taylor, Asrar, X-Men Red #9 (2018) sayısında gözükten Xavier'ın mutant okulu.

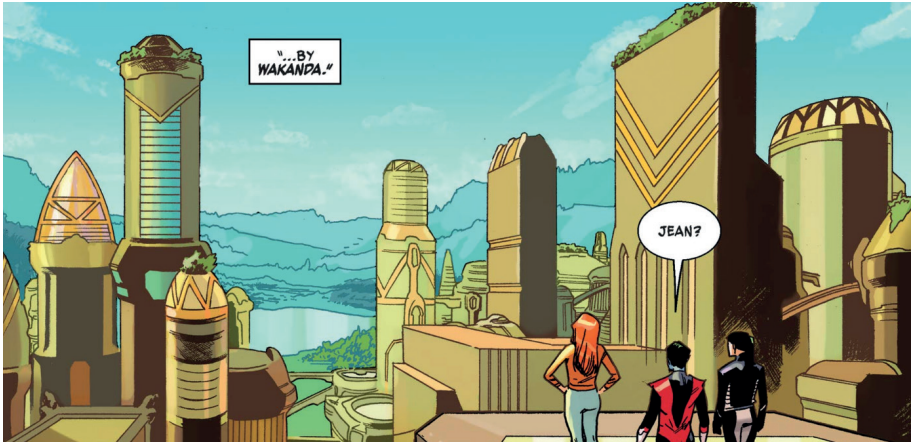
Red serisi içinse bu durum geçerli olmaya devam etmektedir. Serinin yapıtaşlarından biri olan bu bina yine çizgi romanlarda ortaya çıkmayı ve eskisi kadar büyük olmasa da rol oynamayı sürdürmektedir. Bu kısa seri içinde binanın bu söz edilen iki yönünü de görmek ve insanlar tarafından dikkat çekmeyen dış görünümünün mutantlar için iyi bir sığınak olduğu ve bodrumu ile tezatlığının bu ütopyik yapıyı ilgi çekici kıldığını söylemek mümkündür.

4.6. Wakanda

Marvel dünyasının yapı taşlarından biri olan Wakanda, genel olarak “afrofütürist” tasarımlara yer veren kurgusal bir ülkedir. Stan Lee ve Jack Kirby tarafından yaratılan bu ütopya, Sahra Altı Afrika’da yer almaktadır. Wakanda, ülkenin kralı olan Black Panther ile Temmuz 1966’da ilk olarak Fantastic Four serisinin 52. sayısında gözüktükten sonra, Black Panther’in kendi çizgi roman

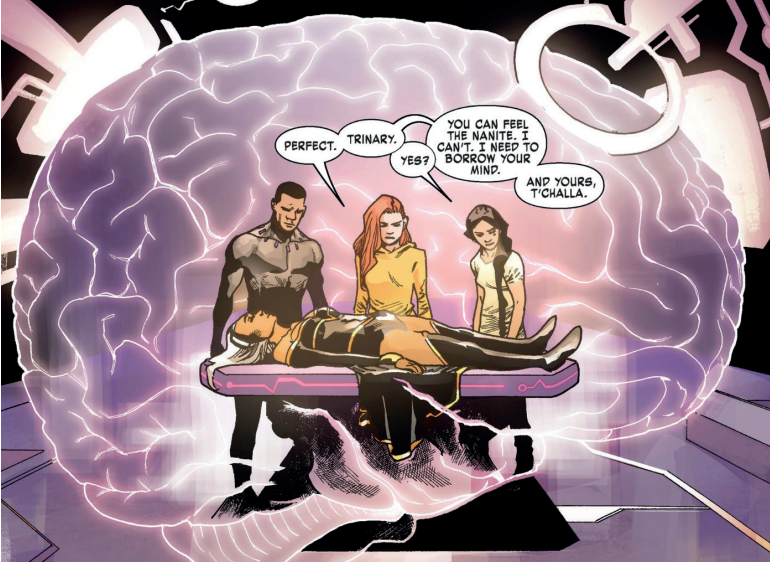
serisi ile popülerliğini sürdürmüştür. Oldukça yüksek teknoloji yapılar ve tasarımlar bulunduran Wakanda, Marvel evreninin en güçlü ülkelerinden biri haline gelmiştir. X-Men'in sosyal temaları gibi, Wakanda da kendi içinde bazı temalar barındırmakta olup, bunlardan en önemlisinin sömürgecilik üzerine olduğu söylenebilir (Strong & Chaplin, 2019: 58).

Birçok Sahra altı Afrika ülkesi gibi, Wakanda da kendi içinde önemli cevherler bulundurmaktadır. Bunlardan biri de bir uzaydan gelen bir madde olan Vibranyum'dur. Sömürgecilik olmasa Afrika gibi ülkelerin nasıl olabileceğine dikkat çekmeye çalışan Wakanda, alışlagelmiş ütopyalardansa bölgenin de fiziksel özelliklerini unutmada, bahsedildiği üzere okuyucuya afrofütürist bir ülke sunmaktadır. Bu tasarım estetiği, Afrofütürizm, Afrika diaspora kültürünün teknolojiyle gelişen kesişimini araştıran kültürel bir estetik, bilim felsefesi ve tarih felsefesi olarak tanımlanabilir. Afrika diasporasının temalarını ve endişelerini tekno-kültür ve bilimkurgu aracılığıyla ele alır ve siyahi geleceklere tasavvur etme konusunda ortak bir ilgi duyan bir dizi medya ve sanatçıyı kapsar (Strong & Chaplin, 2019: 58).

Görsel 10. Taylor, Asrar, X-Men Red #2 (2018) sayısında gözükten Wakanda yapıları.

Wakanda'nın X-Men Red için olan önemi ise hikâye içinde görülebilir. Kahramanların bir sığınağı haline gelen bu ülke, aynı zamanda kralları olan Black Panther karakterinin yıllar önce mutant bir karakter olan Storm ile evliliğine de şahit olmuştur. Red serisinin ikinci sayısında görülen Wakanda, mimari olarak Afrika bölgesini gerek renk şemaları gerekse bina formları ve hikâye içinde görülebilir. Sarı ve yeşil tonlarında okuyucunun karşısına çıkan bu yapılar, aynı zamanda yüksek ve oval formlara da sahiptir.

Görsel 11. Taylor, Asrar, X-Men Red #4 (2018) sayısında gözükten Wakanda'nın revir odalarından bir tanesi.

İç mekânlarında ise yüksek teknoloji bilgisayarlar, ağ alanları ve hasta yataklarının görülebileceği alanlar mevcuttur. Daha tipik bir bilim kurgu tarzı ile yansıtılan bu iç mekânlar mavi ve sarı tonları barındırmaktadır. Wakanda'nın yüksek ağ gücünü ve teknolojik üstünlüğünü ortaya koyan bu mekânlar, medeniyetin tasarımlarını devam ettirmektedir. Ütopik yapıları dengelemek amacıyla bu 11 sayıda tasvir edilmeye devam edilen gerçek dünya kentleri, Wakanda sonrası da kendini bu sefer mutant bir karakteri esaretten kurtarmak için gidilen Hindistan'ın bir kenti olan Delhi ile göstermektedir.

Görsel 12. Taylor, Asrar, X-Men Red #2 (2018) sayısında gözükten bir Delhi tasviri.

İncelenen mekânlardan görülebileceği üzere, X-Men Red çizgi romanlarında bulunan mekânlar, ütopyaların çizgi romanlarda yansıtılması ve ayrıca bunların kurgusal olmayan mekânlarla birlikte verilmesi konusunda verimli bir kaynak oluşturmaktadır. Wakanda ülkesinde işlenen afrofütürizm, Genosha'da görülen yüksek kuleler ve Atlantis medeniyetinde kullanılan organik formlar ve medeniyet içinde kurulmuş Searebro ile X-Lantis ütöpik mekân ve kent tasarımlarının çizgi romanlarda çeşitli şekillerde yansıtılabileceğini göstermektedir. Ayrıca kurgusal olmayan çeşitli kent tasvirleri ile de bir tezat oluşturan bu mekânlar, ütöpik mekânların daha gerçekçi yansıtılmasına da katkıda bulunmuştur.

5. Sonuç

Araştırma içinde incelenmiş bu II sayı, X-Men Red serisinin ütöpik mekânlarını anlamak ve incelemek için okuyucuya verimli bir kaynak sunmaktadır. Bu seride gösterilen kurgusal ütöpik mekânlar ile sadece çizgi romanlarda ütopyaların nasıl işlendiğini değil aynı zamanda bu mekânların kurgusal olmayan gerçek mekânlarla nasıl bağdaştığını ve daha inandırıcı bir şekilde okuyucuya sunulduğu gösterilmektedir. Hem X-Men çizgi romanlarından hem de dünyadan çeşitli kentler ve mekânlar bulunduran bu serinin, mekânların sunumunda karakterlerin başına gelen ayrımcılık gibi sosyal konuları da kullandığı ve bu konuların da tasarımlara dâhil edilmesi ile hem gerçekçiliğin hem de ütopyaların derinleştiği söylenebilir. Atlantis gibi efsanelerin hikâyeye dahil edilmesi, yıkılmış medeniyetlerin X-Lantis gibi bir bölge ile yeni doğacak bir medeniyete mekân olması, çizgi romanlarda uzun süredir yer alan Wakanda, Genosha ve Xavier Okulu gibi ikonik mekânların bu seride var olup detaylandırılması ve dünya kentleri ile dengelenmesi, ütöpik mekânların iyi bir şekilde yansıtılmasına örnek olmuştur.

X-Men Red, ütöpik temalardan ilham alan kurgusal alanları temsil ederken aynı zamanda, sosyal ve politik temaları mimari bir bağlam aracılığıyla temsil etmek için etkili bir araç olduğunu kanıtlamakta ve X-Men'in ütöpik mekanları, toplum eleştirisi olarak işleyen ilginç tasarımlarla güncelliğini korumaya devam etmektedir. X-Men Red çizgi romanlarının analizinin, sadece ütopya ve kurgusal mekân kavramları üzerinde değil, aynı zamanda gerçek dünyadan alıntılar ile ütopya kavramının nasıl destekleneceği üzerine de bir inceleme yapmak için oldukça etkili olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu çizgi romanlarda yer alan kurgusal mekânlar, çizgi romanlar ile ütopya kavramı arasında bir ilişki kurma çalışmasına yardımcı olmaktadır. Bu çerçevede, çalışma, bu çizgi romanların kurgusal mekanlarını ütopya kavramı bağlamında ele almakta ve çizgi romanların mimari bir kaynak olarak çözümlenmesinde yeni bir bakış açısı önermekte ve kurgusal mekanlar ve çizgi romanlar arasında önemli bir etkileşim olduğunu göstermektedir. Çizgi roman ortamı, ütöpik özelliklere sahip birçok kurgusal

mekân sunar ve bu da onu kurgusal mekanları analiz etmek için etkili bir ortam haline getirir. Sonuç olarak, bu çalışma, ütopyaları konu alan kurgusal mekanları ve kurgusal mekanların sahip olduğu mimari tarzları incelemeyi hedefleyen araştırmaları desteklemek için kullanılabilir. Ayrıca bu çalışma X-Men Red çizgi romanlarının ütopya kavramını araştırmak ve kavramın gerçek dünyadan örnekler ile nasıl desteklendiği konusunda da önemli bir örneklem olduğunu da göstermektedir. Ütopyalar dışında konseptler barındıran çizgi romanların kurgusal mekânlarını analiz etmek ve incelemek, bu çerçevenin genişletilebilmesi ve kurgusal mekânların çizgi roman edebiyatında nasıl aktarıldığının incelenmesi adına çalışmayı ileri taşıyacaktır.

Verilen örneklerden de görüldüğü üzere, çizgi romanlar ve X-Men Red serisi sadece çizgi romanlarda değil, genel anlamda ütöpik mekân incelemesi yapmak için yararlı bir mecra olarak gösterilebilir. Ayrıca bu seri üzerinden yapılan inceleme ile çizgi romanlardaki kent ve mekân tasarımlarının önemi de ortaya konmuştur. Sonuç olarak, ütöpik mekânları barındıran çizgi romanları, mimarlık araştırmalarında verimli bir kaynak olarak sunmak yanlış olmayacaktır.

KAYNAKÇA

- Bucciferro, C. (Ed.). (2016). *The X-Men Films: A Cultural Analysis*. Maryland: Rowman & Littlefield.
- Cruz, G. A. (2018). *Superheroes & Stereotypes: A Critical Analysis of Race, Gender, and Social Issues within Comic Book Material*, Doktora Tezi, Bowling Green State University, Ohio.
- Darowski, J. J. (2011). Reading "The Uncanny X-Men": Gender, Race, and the Mutant Metaphor in a Popular Narrative, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Michigan State University, Michigan.
- Ellul, J. (1976). *Search for an Image*, R. Bundy (Editör). *Images of the Future: The Twenty-First Century and Beyond*. Buffalo: Prometheus Books.
- Fears, J. F. (1978). *Atlantis and the Minoan Thalassocracy: A Study in Modern Mythopoeism*, E. S. Ramage (Editör). *Atlantis, Fact Or Fiction?* Bloomington: Indiana University Press.
- Kumar, K. (1991). *Utopianism*. Berkshire: Open University Press.
- Levitas, R. (1990). *The Concept of Utopia*. Londra: Philip Allan.
- Lund, M. (2015). "The Mutant Problem: X-Men, Confirmation Bias, and the Methodology of Comics and Identity", *European Journal of American Studies*, 10, 1-18.
- Lustila, D. (2011). *The Reality of Oppression and Discrimination in Science Fiction*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Southern Connecticut State University, New Haven.
- Mannheim, K. (1960). *Ideology and Utopia*. Londra: Routledge.
- Mumford, L. (1922). *The Story of Utopias*. New York: Boni and Liveright.
- Rona, F. (1973). *Utopia and Predictions: An Aspect of Architectural Conceptualization*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Rowe, C. (1976). *The Mathematics of The Ideal Villa and The Other Essays*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Shyminsky, N. (2006). "Mutant Readers, Reading Mutants: Appropriation, Assimilation, and The X-Men", *International Journal of Comic Art*, 8 (2), 387-405.
- Strong, M. T. ve Chaplin, K. S. (2019). "Afrofuturism and Black Panther". *Contexts*, 18 (2), 58-59.

Taylor, T., Charest, T. ve Asrar, M. A. (2018). X-Men Red #1, New York: Marvel.

Taylor, T., Charest, T. ve Asrar, M. A. (2018a). X-Men Red #2, New York: Marvel.

Taylor, T., Charest, T. ve Asrar, M. A. (2018b), X-Men Red #4, New York: Marvel.

Taylor, T., Charest, T. ve Asrar, M. A. (2018c). X-Men Red #6, New York: Marvel.

İNTERNET KAYNAKLARI

İnternet: Asrar, M. (2013). Mahmud Asrar ile yapılan görüşme, 5 Aralık, Web: <https://web.archive.org/web/20131205222823/http://www.copicmarker.com/interview-with-artist-mahmud-asrar-comics-artist> adresinden 30 Ağustos 2020'de alınmıştır.

İnternet: "Tom Taylor", Web: https://en.wikipedia.org/wiki/Tom_Taylor, adresinden 9 Nisan 2020'de alınmıştır.

İnternet: "Utopia", Web: <https://dictionary.cambridge.org/tr/sözlük/ingilizce-türkçe/utopia>, adresinden 30 Ağustos 2020'de alınmıştır.

İnternet: Valdez, M. (2015, February 26). "Best Selling Comic Books of All Time", <https://www.insidermonkey.com/blog/best-selling-comic-books-of-all-time-339592/>, adresinden 9 Nisan 2020'de alınmıştır.

GÖRSEL KAYNAKLAR

Görsel 1. Taylor, Asrar, X-Men Red #1 (2018) sayısında yer alan Atlantis mimarisi Taylor, T., Charest, T. ve Asrar, M. A. (2018). X-Men Red (2018) #1, New York: Marvel, s.27.

Görsel 2. Taylor, Asrar, X-Men Red #1 (2018) sayısında yer alan Atlantis'in taht odası. Taylor, T., Charest, T. ve Asrar, M. A. (2018). X-Men Red (2018) #2, New York: Marvel, s.29.

Görsel 3. Taylor, Asrar, X-Men Red #4 (2018) sayısında görülen yıkık medeniyet. Taylor, T., Charest, T. ve Asrar, M. A. (2018), X-Men Red (2018) #4. New York: Marvel, s.19

Görsel 4. Taylor, Asrar, X-Men Red #6 (2018) sayısında gözükten X-Lantis tüneli. Taylor, T., Charest, T. ve Carnero, C. (2018). X-Men Red (2018) #6, New York: Marvel, s.12.

Görsel 5. Taylor, Asrar, X-Men Red #6 (2018) sayısından bir Searebro çizimi. Taylor, T., Charest, T. ve Carnero, C. (2018). X-Men Red (2018) #6, New York: Marvel, s.13.

Görsel 6. Taylor, Asrar, X-Men Red #9 (2018) sayısında gözükten Searebro iç mekânı. Taylor, T., Frison, J. ve Antônio, R. (2018). X-Men Red (2018) #9, New York: Marvel, s.4.

Görsel 7. Taylor, Asrar, X-Men Red #8 (2018) sayısında gözüken yıkık ve terk edilmiş Genosha manzarası. Taylor, T., Frison, J. ve Carnero, C. (2018). X-Men Red (2018) #8, New York: Marvel, s.16.

Görsel 8. Taylor, Asrar, X-Men Red #8 (2018) sayısında gözüken Kolezyum ve Washington Anıtı gibi hem dünyanın çeşitli yerlerinden hem de çizgi romanlardan alınan ikonik yapılar. Taylor, T., Frison, J. ve Carnero, C. (2018). X-Men Red (2018) #8, New York: Marvel, s.20-21.

Görsel 9. Taylor, Asrar, X-Men Red #9 (2018) sayısında gözüken Xavier'ın mutant okulu. Taylor, T., Frison, J. ve Antônio, R. (2018). X-Men Red (2018) #9, New York: Marvel, s.2.

Görsel 10. Taylor, Asrar, X-Men Red #2 (2018) sayısında gözüken Wakanda yapıları. Taylor, T., Charest, T. ve Asrar, M. A. (2018). X-Men Red (2018) #2, New York: Marvel, s.7.

Görsel 11. Taylor, Asrar, X-Men Red #4 (2018) sayısında gözüken Wakanda'nın revir odalarından bir tanesi. Taylor, T., Charest, T. ve Asrar, M. A. (2018), X-Men Red (2018) #4. New York: Marvel, s.15.

Görsel 12. Taylor, Asrar, X-Men Red #2 (2018) sayısında gözüken bir Delhi tasviri. Taylor, T., Charest, T. ve Asrar, M. A. (2018). X-Men Red (2018) #2, New York: Marvel, s.13.